

KRATAK KOMENTAR OBJAŠNJENJA

ČITANJE IZ RODNE PERSPEKTIVE IZVEŠTAJA EVROPSKE KOMISIJE O KOSOVU 2024

UVOD

Svake godine, Evropska komisija (EK) predstavlja svoju procenu napretka Kosova ka članstvu u Evropskoj uniji (EU) kroz izveštaj (u daljem tekstu: „Izveštaj“). Prema obavezama EU, idealno bi bilo da svi poglavlja Izveštaja uključe rodnu perspektivu. Ovaj komentarski pregled analizira Izveštaj EK-a za Kosovo za 2023. godinu iz rodne perspektive,¹ ispitujući pažnju posvećenu ženama, muškarcima, devojčicama i rodnoj ravnopravnosti; kao i koliko su implementirane preporuke koje su pružile organizacije civilnog društva žena (ŽOCD žena).² Ovaj komentar razmatra gde je rodni aspekt uključen u izveštaj i preporučuje načine na koje EK može bolje integrisati ovaj aspekt u različite poglavlja i odeljke.

GLAVNI PRONALASCI

- Izveštaj za 2024. godinu **uključuje rodnu perspektivu u jednom poglavlju (3%)**, delimično u devet poglavlja (24%), dok u 27 poglavlja (73%) uopšte nije prisutna. Generalno, izveštaj spominje žene, muškarce, dečake, devojčice i rod znatno manje nego prethodnih godina, sa ukupno 84 pominjanja u poređenju sa 150 puta u 2023. godini i 120 puta u 2022. godini. Možda je novi, kraći format Izveštaja EK uticao na kvalitet i obim rodne analize; međutim, u nekim odeljcima, dodatak od jedne do tri reči mogao je biti uključen kako bi se izveštaj učinio odgovornijim prema rodnom pitanjima, bez značajnog uticaja na njegovu dužinu

Termin	2022	2023	2024
Žena/ne	57	57	29
Muškarac/ci	3	8	2
Devojčica/ce	4	5	5
Dečak/ci	0	0	0
Žensko	12	18	6
Muško	6	13	6
Pol	38	49	36
Ukupno	120	150	84

- Pet od 114 preporuka (4%) direktno se odnosi na unapređenje rodne ravnopravnosti.** U vezi s tim, EK ima tendenciju da navede da su preporuke iz prethodne godine delimično sprovedene i da ostaju uglavnom relevantne. Ključne preporuke za rodnu ravnopravnost uključuju:
 - U delu **pravosuđa**, potrebno je „obezbediti temeljne krivične istrage, poboljšati kvalitet optužnica i osigurati efikasne krivične postupke, uključujući slučajeve rodno zasnovanog nasilja.”
 - U delu o **osnovnim pravima**, potrebno je „ojačati sprovođenje Zakona o rodnoj ravnopravnosti i Strategije za borbu protiv rodno zasnovanog nasilja; imenovati novog rukovodioca Agencije za rodnu ravnopravnost; i unaprediti rodnu integraciju u zakonodavstvu, regulativama i politikama.”
 - U delu o **borbi protiv organizovanog kriminala**, potrebno je „ojačati napore za sprečavanje i suzbijanje krijumčarenja migranata i trgovine ljudima,” ali nije pomenuto da žene i devojke čine većinu žrtava trgovine ljudima.
 - U delu o **socijalnoj politici i zapošljavanju**, potrebno je „usvojiti Zakon o zapošljavanju i izmene Zakona o radu kako bi se pravni okvir uskladio sa zakonodavstvom EU, posebno u vezi sa

¹ EK, [Izveštaj Kosova 2024](#). Ove godine, EK je izvršila nekoliko promena u formatu Izveštaj.

² Ovaj objašnjavajući komentar pripremile su Mreža žena Kosova (MŽK), Kosovski centar za rodne studije i Udruženje žena Mitrovice za ljudska prava, koje su takođe doprinosile sa podacima za ovogodišnji Izveštaj u aprilu 2024. godine.

nediskriminacijom u zapošljavanju i roditeljskim odsustvom,” iako bi bilo korisno jasnije referisanje na porodijsko, očinsko odsustvo i odsustvo za negovatelje. Ostale preporuke u ovom delu odnose se na prava žena i rodnu ravnopravnost, ali to nije izričito navedeno.

5. U delu o **nauci i istraživanju**, potrebno je „razviti i sprovesti rodnu strategiju za istraživanje na nacionalnom nivou, kao i za potpunu integraciju i promociju žena i devojaka u nauci, tehnologiji, inženjerstvu i matematici.

Postojale su mogućnosti za dodatne preporuke koje bi se odnosile na rodnu ravnopravnost (vidi ostatak teksta).

- U ovom izveštaju nisu uključeni **dovoljno podaci razvrstani po polu**, a **intersekcionalni pristup je neadekvatan**. Kada su u pitanju ruralni stanovnici, deca, manjine (posebno Srbi, Romi, Aškalije i Egipćani), osobe sa invaliditetom, kao i lezbejke, homoseksualci, biseksualne, trans+, queer, interseks osobe i pojedinci sa drugim LGBTQI+ identitetima, izveštaj nije razvrstan po polu ili drugim kategorijama. Posebno ranjiv položaj Romkinja, Aškalijki i Egipćanki, usled višestruke diskriminacije, nije uzet u obzir. Takođe, pažnja posvećena dečacima, Goranima, Bošnjacima i Turcima bila je minimalna.

- Neka **poglavlja nisu sadržala rodnu perspektivu**, iako je mogla biti uključena³: kao u slučajevima sledećih poglavlja: 3. Dobrosusedski odnosi i regionalna saradnja; 4. Normalizacija odnosa između Kosova i Srbije; 5. Evropski standardi - Grupa 2: Unutrašnje tržište, 4: Zelena agenda i održiva povezanost, 5: Resursi, poljoprivreda i kohezija, i 6: Spoljni odnosi; Aneks I - Odnosi između EU i Kosova; i Aneks II – Statistički podaci.

- **Približno 43% preporuka ŽOCD** za Izveštaj je uzeto u obzir, što predstavlja značajan pad u poređenju sa prošlogodišnjim Izveštajem (70%).

- Zaključno, izveštaj u celini pokazuje nazadovanje u pogledu integracije rodne ravnopravnosti u odnosu na 2023. godinu.

GLAVNE PREPORUKE ZA EVROPSKU KOMISIJU

- *Nastaviti* sa zahtevom za uključivanje rodne perspektive u svim relevantnim poglavljima.
- Treba *obraditi* rodno zasnovano nasilje u odeljcima o Vladavini prava i socijalnim politikama, pružajući konkretne preporuke institucijama nadležnim za primenu novog zakonodavstva.
- *Osigurati* uključivanje podataka razvrstanih po polu u celom Izveštaju.
- *Vršiti* pritisak na vladu kako bi se obezbedilo da sve institucije dostavljaju podatke Agenciji za statistiku Kosova (ASK) na vreme i da ASK redovno objavljuje ove i druge statističke podatke razvrstane po polu, radi olakšavanja rodne analize. Snažno ohrabriti popunjavanje Indeksa rodne ravnopravnosti.
- *Nastaviti* ohrabrivanje vlade da institucionalizuje rodno odgovorno budžetiranje kao deo kontinuiranih reformi javne administracije i javnih finansija, jasno reflektujući odgovornosti vlade za rodno odgovorno budžetiranje na svim nivoima unutar budućih amandmana na zakon o javnim finansijama, zakon o javnim nabavkama i zakon o finansijama lokalne samouprave. *Ohrabriti* vladu da pravovremeno učini dostupnim javnosti informacije koje se odnose na rodno odgovorno budžetiranje, u skladu sa Ciljem održivog razvoja [\(COR\) 5.c.1.](#) i obavezama [PEFA okvira za rodnu ravnopravnost](#).
- *Obezbediti* da službenici uzimaju u obzir LGBTIQ zajednicu i predviđene afirmativne mere tokom zapošljavanja na svim nivoima i u svim sektorima kao deo zapošljavanja zasnovanog na zaslugama.
- *Ohrabriti* vladu da obezbedi rodno odgovoran pristup digitalnoj tranziciji, kao i da se pozabavi rodno zasnovanim sajber nasiljem, u skladu sa [preporukama ŽOCD](#).
- *Osigurati* da se u delovima izveštaja koji se odnose na bezbednost, kao što su opšti pregled izveštaja i dobrosusedski odnosi, izveštava o bezbednosnim pretnjama doživljenim na lokalnom nivou, od strane ŽOCD i različitih žena i muškaraca na Kosovu i u Srbiji. *Konsultovati* ekspertizu „grassroots“

³ Za specifične primere kako su mogli uključiti rodnu perspektivu, pogledajte: MŽK, Objasnjavajući komentar: [Čitanje Izveštaja Evropske komisije za Kosovo 2024 iz rodne perspektive](#).

organizacija i drugih ŽOCD koje mogu pružiti relevantan doprinos.

- *Obezbediti* sveobuhvatan i intersekcionalan pristup Izveštaju, koji obrađuje rodne aspekte i druge faktore poput etničke pripadnosti, starosti, ruralne/urbane lokacije, invaliditeta i drugih sociodemografskih faktora. Takođe, *obezbediti* da su podaci o manjinama i osobama sa invaliditetom uvek razvrstani po polu.
- *Nastaviti* sa konsultacijama sa NVO, posebno ŽOCD, kako bi se prikupili pravovremeni dokazi koji će pomoći u informisanju budućih izveštaja, uključujući ključna pitanja koja se tiču rodne ravnopravnosti

 KVINNA
KVINNA

 Sweden
Sverige

Ovaj materijal u potpunosti su finansirali Švedska i fondacija Kvinna till Kvinna, koji se ne moraju nužno slagati sa iznetim stavovima. Za sadržaj su odgovorne isključivo autorke.